

9 Käsitteet ja sanasto

9.1 Maisemasuunnittelu (Marja Uusitalo ja Jari Järviluoma)

Matkailukeskukset ovat useiden erityyppisten matkailuyritysten muodostamia kokonaisuuksia (Hemmi 2005, s. 174). Tässä selvityksessä matkailukeskuksella tarkoitetaan erilaisia ympäri- vuotisia matkailupalveluja tarjoavaa keskittymää. Siten matkailukeskukset ovat monipuolisempia ja laaja-alaisempia toimintaympäristöjä kuin pelkästään tiettyyn vuodenaikaan ajoittuviin aktiviteetteihin (esim. talviurheilu, hiihto, laskettelu, mäkihyppy, golf, moottoriurheilu, yleisurheilu, vaellus, patikointi) suuntautuneet matkakohteet.

Maisema on jatkuvassa muutoksessa oleva ympäristökokonaisuus, joka on geomorfologisen (kallio-, maaperä- ja ilmastotekijöiden), ekologisen (kasvi- ja eläinyhdyskuntien) ja kulttuurihistoriallisen (ihmistoiminnan) kehityksen tulos. Näiden maiseman perustekijöiden kulloinenkin kehitysvaihe näyttäytyy meille maisemana. (Rautamäki 1989, s. 9-11). Eurooppalaisen maisemayleissopimuksen mukaan maisema tarkoittaa aluetta sellaisena kuin ihmiset sen mieltävät. Maiseman ominaisuudet aiheutuvat luonnon tai ihmisen toiminnasta ja vuorovaikutuksesta.

Kulttuurimaisemat ovat ihmisen ja luonnon yhteisvaikutuksena syntyneitä alueita, joista urbaani kaupunkimaisema on syntynyt lähes yksinomaan ihmistyön ja maaseudun kulttuurimaisema luonnon ja ihmisen pitkäaikaisen vuorovaikutuksen tuloksina (Maisema-aluetyöryhmän mietintö 1992, 10).

Historiallinen kerroksellisuus on alueen tai kohteen ominaispiirre silloin, kun alueella tai kohteessa on näkyvissä tai koettavissa eri aikakausien rakenteita, materiaaleja, tyylipiirteitä. Tekijät ilmentävät rakentamisen, hoidon ja käytön historiaa ja jatkuvuutta (Kulttuuriympäristön ja korjausrakentamisen käsitteitä 2006).

Maisematyyppiä luokitellaan maisemat, joita hallitsevat samat piirteet ja maisematekijät. Maisematyyppiä ovat esimerkiksi luonnon- ja kulttuurimaisemat, kaupunki-, saaristo-, järvi- ja maatalousmaisemat.

Luonnonmaisema tarkoittaa aluetta, jonka kehitykseen ovat vaikuttaneet pääasiassa vain luonnon omat prosessit (Maisema-aluetyöryhmän mietintö 1992, s. 10).

Maisemaekologia tutkii ekologisia ilmiöitä (luonnon toimintakyky ja elinvoimaisuus) elinympäristöjä laajemmassa maisemaekosysteemimittakaavassa sekä arvioi maankäytön ja muun ihmistoiminnan aiheuttamaa ekologista painetta (Kontturi 2000, s. 154-157).

Maisemaekosysteemi on ympäristöstään erottuva aluesysteemi, joka on jatkuvassa muutostilassa (Rautamäki 1990, s. 12, Kontturi 2000, s. 154).

Maisemarakenne käsitetään maiseman muutosprosessin aiheuttavien luontotekijöiden rakenteelliseksi kokonaisuudeksi, jonka perusosia ovat maasto, eloton ja elollinen luonto sekä ihmisen kehittämät ympäristöt. Rakenneanalyyseissä maisema jaetaan maisematekijöiden, ekologisen kestävyuden ja ihmistoimintojen sijoittumisen perusteella erilaisiksi maisemavyöhykkeiksi tai -tyypeiksi, kuten selänteen laki-, ylärinne- ja alarinne- sekä laaksotyypeiksi (Panu 1998).

Maiseman äärialueet ovat joko maisemarakenteen korkeimpia vedenjakaja-alueita tai sen alimpia pintavesien kerääntymiskohtia (Panu 1998, s. 10).

Inhimillinen vyöhyke on kunkin maisemarakenteen äärialueiden väliin jäävä vyöhyke, jolla on ihmisasutukselle edullisimmat ja monipuolisimmat luonnonolot, ja joka sietää eniten ihmistointojen aiheuttamia muutoksia (Panu 1998, s. 10).

Maisemakuva on alueen maisemarakenteen ja maisematilan visuaalinen ilmiasu eli ulkoinen muoto, joka havaitaan näkymänä (Tuovinen 1992, s. 13).

Maiseman muutoksensietokyky tarkoittaa sitä, kuinka paljon maisemarakenne, maisemakuva tai maisematekijät voivat muuttua niiden ominaispiirteiden katoamatta (Kulttuuriympäristön ja korjausrakentamisen käsitteitä 2006).

Maisemavaurio on jostain tapahtumasta tai toimenpiteestä aiheutunut maiseman laadun heikentyminen. Maisemavauriot voivat olla pysyviä, ajan myötä korjaantuvia tai maisemoinnilla korjattavissa (Kulttuuriympäristön ja korjausrakentamisen käsitteitä 2006).

Maisemamielikuva on muistiin tallentunut kuva maisemasta. Kun tapahtumat painuvat muistiin, tallentuu sinne myös mielikuvia tapahtuman maisemista. Koska maiseman tulkitsijalla on aina oma kulttuuritaustansa, maisemamielikuva on kulttuurisidonnainen. Niinpä sama maisema voi synnyttää erilaisia mielikuvia, koska ihmiset hahmottavat ja jäsentävät maisemia yksilöllisesti tai yhteisöllisesti (Lynch 1975, s. 6, Tuovinen 1992, s. 24, Bell 1999, s. 60).

Maisematilalla tarkoitetaan yhden tai useamman maisematekijän muodostamaa kolmiulotteisesti hahmotettavaa tilamuotoa. Maisematila muodostuu maisematekijöiden vaaka- tai pystylinjoista. Ne määräävät, onko maisematila avoin, puoliavoin vai suljettu (esim. pelto, piha-alue ja metsä). (Raivo 1999, s. 18). Maisematilat voivat olla selkeästi rajoittuvia tai rajautumattomia. Maisematilat voivat myös muodostaa **tilasarjoja**.

Paikan henki tai paikan identiteetti kuvaa paikaksi muuttunutta tilalla, jolle on annettu omia merkityksiä ja luotu tunneside. Tällaisella paikalla on yleensä oma ominaispiirteensä ja luonteensa, jotka erottavat sen muusta ympäristöstä ja muista paikoista. Paikan henki välittyy usein tunnelmana, ja sen voi aistia kaikilla aisteilla (Aura ym. 1997, s. 127).

Maiseman solmukohta on useiden maisematekijöiden, -tilojen tai -tilasarjojen leikkauspiste tai risteyspaikka (Lynch 1975, s. 47, Panu 1998, s. 10).

Maamerkki on maisemassa selvästi havaittavissa oleva pistemäinen tai jatkuva maisematekijä, joka jäsentää solmukohtien ohella näkymiä (Lynch 1975, 48). Maamerkki on yleensä muusta ympäristöstä sijaintinsa, visuaalisen hahmonsa tai symboliarvonsa (merkityksensä) puolesta erottuva maisematekijä. Se voi olla luonnonelementti (tunturit, jyrkät kalliorinteet) tai ihmisen aikaansaannos (kirkot ja muut korkeat rakennukset) (Kulttuuriympäristön ja korjausrakentamisen käsitteitä 2006).

Reunavyöhyke (esim. pellon metsänreuna) rajaa maisematilaa. Se erottaa kaksi tilaa toisistaan (Lynch 1975, s. 47).

Viheralueella tarkoitetaan yleensä kaavoitettua tai kaavoittamatonta kasvullista maanpinnan aluetta (puisto, puistometsä, rakentamisesta vapaa alue, kasvullinen piha-alue, maatalous- ja metsäalue, suojelualue), jota käytön ja kulumisen vuoksi joudutaan rakentamaan tai hoitamaan. Viheralueet kuuluvat yleensä kaupunki- ja taajamakäsitteistöön. Ne ovat osa kaupunkien tai taajamien rakennetta.

Infrastrukturi muodostuu rakennuksista sekä liikenteen, vesihuollon, energian ja informaation verkoista. Usein siihen liitetään myös käsite rakennettu ympäristö.

Kehyksellä tarkoitetaan yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa yksinkertaistetusti ilmaistuna tapaa jäsentää, tulkita ja nimetä asioita ja tapahtumia. Kun esimerkiksi helteinen sää tulkitaan ilmastomuutoksesta johtuvaksi, se kehystetään yhteiskunnallisen ympäristökeskustelun kehyksessä. Toinen kehys lämpimälle säälle voisi olla vaikkapa lääketieteellinen: kuten uutisista olemme lukeneet, monien ihmisten ilmoitetaan kuolleen helteeseen. Tilanteiden kehystäminen vaikuttaa siis siihen, miten asioita tulkitaan. Näistä eri tulkinnoista käydään myös kamppailua niin arkisessa vuorovaikutuksessa kuin laajemmin yhteiskunnassa.

9.2 Kulttuuriympäristöt (Salla Kananen)

Perinnemaisema ja perinnebiotooppi on perinteisten elinkeinojen ja maankäyttötapojen muovaama alue, jonka historialliset piirteet ovat säilyneet. Perinnemaisemia ovat esimerkiksi niityt ja hakamaat ja niiden käyttöön liittyvät rakenteet ja rakennelmat. Kulttuuri- ja perinnemaisemäkäsitteet ovat osin päällekkäiset. Perinnemaisema on usein melko pienialainen ja osa laajaa kulttuurimaisemaa. Perinnebiotoopeiksi nimitetään pääosin niitty- ja laiduntalouden synnyttämiä monilajisia luontotyyppisiä, kuten esim. kuivia ja kosteita niittyjä, hakamaita ja metsälaitumia (Kulttuuriympäristön ja korjausrakentamisen käsitteitä 2006).

Kulttuuriympäristön inventointi tarkoittaa maiseman, rakennusperinnön, muinaisjäännösten tai perinnebiotooppien sen hetkisen tilan ja asun kuvaamista ja luettelointia (Kulttuuriympäristön käsitteitä 2006).

Jokivarsikylässä taloryhmät sijaitsevat nauhamaisesti jokitörmällä avoimessa viljelysmaisemassa (Kulttuuriympäristön käsitteitä 2006).

Järvikylien ilmeen antajia ovat järveen loivasti viettävät pellot ja niityt. Kylärakenne on usein hajanainen. Asutus sijaitsee ylempänä rinteellä. Rantavyöhyke on yksittäisiä rantasaunoja lukuun ottamatta rakentamatonta aluetta (Kulttuuriympäristön käsitteitä 2006).

Kulttuuriympäristöllä tarkoitetaan kokonaisuutta, joka on syntynyt ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksesta. Siihen kuuluvat rakennusperintö, kulttuurimaisema ja muinaisjäännökset. Ihmisen toiminnan jäljet näkyvät kulttuuriympäristössä (Kulttuuriympäristön käsitteitä 2006).

Muinaisjäännökset ovat maisemassa tai maaperässä säilyneitä rakenteita ja kerrostumia, jotka ovat syntyneet paikalla kauan sitten eläneiden ihmisten toiminnan tuloksena (Kulttuuriympäristön käsitteitä 2006).

Rakennusperintö on kokonaisuus, jonka yhdyskuntarakenne, pihat ja puistot, rakennukset, tekniset rakenteet sekä muut ihmisen ympäristöön rakentamat kohteet muodostavat. Rakennusperintöön luetaan sekä aluekokonaisuudet että yksittäiset rakennukset ja rakenteet (Kulttuuri-

riympäristön käsitteitä 2006). Tässä selvityksessä rakennusperinnöllä tarkoitetaan ensisijaisesti rakennuksia ja niihin liittyviä pihapiiriä.

9.3 Geologia (Peter Johansson, Kristina Lehtinen, Raija Pietilä, Jukka Räisänen, Pertti Sarala ja Ulpu Väisänen)

Koheesiomaalajit (hieno hieta, hiesu ja savi) ovat herkkiä jäätymiselle ja routimiselle heikon läpäisevyytensä vuoksi.

Hienoainessedimentit ovat raekooltaan savea ja silttiä. Märkinä sedimentit ovat ongelmallisia polkujen pohjamateriaalia. Niitä tulee vaikeakulkuisia, pehmeitä, liukkaita ja upottavia, koska ne imevät itseensä runsaasti vettä ja kuivuvat hitaasti sekä tiivistyvät voimakkaasti. Ne ovat myös on myös voimakkaasti routivia. Kuivana ne ovat usein hyviä, tasaisia alustoja.

Lajittuneet ainekset eli hiekka- ja soramaat ovat veden suoto-ominaisuuksiltaan hyviä. Vesi imeytyy nopeasti maaperään, joten polun leviäminen ja maaston kuluminen jäävät vähäisiksi. Lajittuneet ainekset eivät roudi eivätkä menetä kantavuuttaan. Rinteessä ne voivat olla eroosioherkkiä reiteillä, joilla on suuret kävijämäärät. Suojaavan kasvipeitteen kulumisen saattaa kiihdyttää eroosiota. Erityisen herkkiä ovat dyynialueet.

Lajittumattomista aineksista moreeni luokitellaan yleensä hyvin kulutuskestäviksi. Moreenimaat ovat routivia maalajeja. Siksi polun pohja saattaa moreenimailla muuttua vaikeakulkuiseksi kivien noustessa roudan vaikutuksesta pintaan. Moreeni myös menettää kantavuutensa kelirikon aikana. Kivien välinen hienompi aines huuhtoutuu herkästi pois kevään sulamisvesien mukana ja tämä lisää eroosiota. Moreenimaa pysyy myös kauemmin kosteana, ja tämä aiheuttaa usein polkujen levenemistä.

Eloperäiset maalajit, kuten lieju ja turve ovat jo lähtökohdiltaan sellaisenaan polun pohjaksi kelpaamattomia. Ne ovat kosteita tai märkiä lähes ympärivuotisesti ja niiden kantavuusominaisuudet ovat heikot. Nämä alueet myös kuluvat herkästi, niiden pinta rikkoutuu ja ne muuttuvat nopeasti kulkukelvottomiksi.

Vesistöalue on alue, josta kaikki pintavalunta virtaa purojen, jokien ja mahdollisesti järvien kautta mereen yksittäisen jokisuun, joen suualueen tai suistoalueen kautta (Mäkinen 2000, s. 39).

Valuma-alueet ovat avoimia luonnonsysteemejä, joita ruokkii mm. auringon energia ja sadanta (Mäkinen 2000, s. 23-24). Systeemit poistavat ainetta ja energiaa takaisinsäteilynä, haihduntana sekä poisvirtaavina vesinä ja sedimentteinä. Systeemin rakenteet ja toiminnat pyrkivät tasapainoon, jota ulkopuoliset tekijät, kuten muutokset ilmastossa, maaperässä tai maankäytössä saattavat häiritä.

Hydrologinen sykli tarkoittaa veden ja sen mukana kulkevan kiinteän aineksen kiertoa, joka vaihtelee valuma-alueittain.

Pohjavettä syntyy sade- ja sulamisvesien imeytyessä maaperään. Pohjaveden muodostumiseen vaikuttavat eniten sateen määrä ja voimakkuus, haihdunta, lumen osuus sadannasta ja roudan kesto. Pohjavettä muodostuu eniten keväällä lumien sulaessa. Pohjavedenpinta on yleensä 1-4 metrin, harjuissa jopa 20 metrin syvyydessä maanpinnasta. Alimmillaan pohjavedenpinta on

kevättalvella ja ylimmillään keväällä, kun lumi ja routa ovat sulaneet. Pohjavedenpinnan vuotuinen korkeusvaihtelu on yleensä 0,1-1 metriä, mutta voi olla poikkeustapauksissa useitakin metrejä (Haavisto 1983).

Imeytyvyyteen vaikuttavat kasvillisuus, maanpinnan muodot, pintakerroksen kosteus, maalajien raekoko, kerrosrakenne ja tiiveys. Pohjavettä varastoituu eniten huokosiin ja paksuihin maakerrokseen sekä kallioperässä ruhjeisiin ja rakoihin. Pohjavesi purkautuu maanpinnalle alavissa kohdissa usein lähteinä ja myös suoraan vesistöihin. Turvealueilta purkautuu vettä ympäri vuoden pintavesiuomiin. Tällä on suuri merkitys vesistöjen alivirtaamia tasoittavana tekijänä (Mälkki 1986).

Vuotuisesta sadannasta imeytyy pohjavedeksi maalajin mukaan jopa yli 50 %, esimerkiksi hiekka-alueilla. Moreenimailla määrä vaihtelee ja on yleisimmin 10-20 %. Koheesiomailla (hieno hiehta, hiesu ja savi) sadannasta ja lumien sulamisvesistä pääosa poistuu pintavaluntana ja pintakerrosvaluntana (Mälkki 1986).

Rakennettavuus määräytyy kallioperän, maaperän, eri pintamaalajien ja pohjaveden yhteisvaikutuksena. Rakennettavuusluokituksessa maasto jaetaan yleensä neljään luokkaan: hyvä, keskinkertainen, huono ja kallioalueet omaksi luokakseen.

Kulutuskestävyydellä käsitetään yleensä kasvillisuuden kestävyttä kulumista vastaan. Tässä selvityksellä kulutuskestävyydellä tarkoitetaan myös maanpinnan vastustuskykyä pintaan kohdistuvaa kulutusta vastaan.

Maastonkuluminen tarkoittaa kenttä- ja pohjakerroksen kasvillisuuden sekä maaperän pintakerroksen osittaista tai täydellistä tuhoutumista (Karjalainen 1994). Geologisten, ilmastollisten, kasvillisuustekijöiden ja maankäytön yhteisvaikutusta kuvataan eroosioherkkyydellä.

9.4 Suot (Jukka Räisänen)

Korvet esiintyessään purojen varsilla ovat yleensä nevakorpiin kuuluvia pajuviitakorpia (Lappalainen ym. 1984). Suoalueiden reunoilla esiintyy varsinaisia korpia ja kangaskorpia. Tähän päätyyppiin kuuluvat myös käytöstä poistetut pellot (kytöheitot) sekä ojitusten takia voimakkaasti muuttuneet suot eli turvekankaat.

Rämeet ovat lähinnä kitukasvuista mäntyä kasvavia suotyyppisiä. Pääasiassa keskiravinteisia (mesotrofisia) suotyyppisiä, kuten varsinainen sararäme ja ruohoinen sararäme. Paikoitellen köyhäravinteisia isovarapurämeitä, lyhytkorsinevarämeitä tai rahkarämeitä.

Avosoihin kuuluu yleisesti mesotrofisia tyyppisiä kuten rimpineva, varsinainen saraneva ja ruohoinen saraneva. Köyhemmistä suotyypeistä esiintyy lähinnä lyhytkortista nevaa.

Puustoiset letot ovat pääasiassa koivulettokorpia tai lettorämeitä. Letot ovat rehevimpiä suotyyppisimmät ja herättävät mielenkiintoa retkeilijöissä.

Avoletot ovat yleensä vaikeakulkuisia rimpilettoja. Paikoitellen esiintyy myös varsinaisia lettoja.

9.5 Reitistöt (Kristina Lehtinen)

Luontopolut ovat yleensä lyhyehköjä, päiväreteksi soveltuvia kesäreittejä, jotka ovat hyvin maastoon sekä kartalle merkittyjä ja niillä on usein alueen erikoisuuksista kertovia opastetauluja. Ne voivat olla joko luonnontilaisia tai pinnoitettuja. Polun tavoitteena on antaa kävijälle luontokokemus. Vaellusluontopolut ovat yleensä luontopolkuja pitempiä, joko maastoon viitotettuja tai karttaan merkittyjä reittejä.

Hiihtolatuksen ensisijainen käyttötarkoitus on kuntoileminen, mutta erityisesti matkailukeskuksissa latureitti voi myös toimia luontokokemuksen antajina, hiihdettävänä luontopolkuina.

Moottorikelkkareitti on tieliikennelain toisessa pykälässä määritelty tie, joka on tarkoitettu moottorikelkkaliikenteeseen erityisesti suunniteltu ko. tarkoitukseen ja merkitty maastoon sekä kartalle. Lähtökohtana ei välttämättä ole ensisijaisesti luontokokemuksen antaminen, mutta ne voivat olla esim. liikuntarajoitteiselle ainut tapa saada luontokokemus alueella. **Moottorikelkkauran** ei sisälly säädöksiin perustuvaa ympäristövaikutusten ja turvallisuuden arviointia, liikennetarpeen arviointia, kansalasten vaikuttamismahdollisuuksia eikä myöskään tieoikeuden lunastusoikeutta (vrt. moottorikelkkareitti). Pääosa nykyisistä moottorikelkkailuun tarkoitetuista väylistä on maanomistajan lupaan perustuvia moottorikelkkauria (Karjalainen ym. 2005).

Monikäyttöpolut ovat useampaan käyttötarkoituksen käytettäviä polkuja, joiden erityyppinen käyttö ajoittuu eri vuodenaikoihin, esimerkkinä hiihtolatu/luontopolku. Polun tavoitteena on antaa kävijälle luontokokemus tai mahdollisuus liikuntaan. Monikäyttöpolut ovat yleensä viitotettuja ja maastoon sekä kartalle merkittyjä reittejä. Mikäli ne ovat luontopolkukäytössä, ne ovat myös opastettuja. Monikäyttöpolut voivat olla luonnontilaisia tai pinnoitettuja. Useimmat luontopolut ja hiihtoladut matkailukeskuksissa ovat monitoimipolkuja.

Aktiviteettireitillä luontoon lähdetään käyttäen jotain kulkuneuvoa tai apuvälinettä, ja reitille lähdön ensisijaisena motiivina on liikunta. Ne voivat olla joko ympärivuotisessa käytössä ja niillä voi olla useita käyttötarkoituksia. Aktiviteettireitti on tehty ko. toimintaa varten. Yleensä ne on merkitty ainakin kartalle, joskus myös maastoon. Osa reiteistä saattaa olla esimerkiksi yksittäisen yrittäjän käytössä. Aktiviteettireittejä ovat esimerkiksi lenkipolkuiksi rakennetut pururadat, koiravaljakko-, ratsastus-, maastopyöräreitit ja mönkijäreitit. Aktiviteettireittien yhdistäminen muihin reitteihin tai sen käyttäminen useampaan käyttötarkoitukseen voi aiheuttaa vaarallanteita esimerkiksi koiravaljakkoreitin ja hiihtoreitin yhdistäminen.

9.6 Eläimistö (Jukka Jokimäki)

Faunatyypillä tarkoitetaan tietyllä alueella tietyssä aikana esiintyvää eläimistöä (Tirri ym. 1993).

Luontodirektiivi on osa Euroopan yhteisön keskeistä luonnonsuojelusäädöstä. Luontodirektiivin yleistavoitteena on saavuttaa ja säilyttää tiettyjen lajien ja luontotyypin suojelun taso suotuisina. Lajin on pitkällä aikavälillä säilytettävä luontaisessa ympäristössään, eikä sen luontainen levinneisyysalue saa supistua. Lisäksi lajin elinympäristöjä pitää olla riittävästi turvaamaan kannan säilyminen pitkällä aikavälillä. Luontodirektiivin liitteissä II luetellaan yhteisön tärkeinä pitämät eläin- ja kasvilajit, joiden suojelemiseksi on osoitettava erityisten suojelutoimien alueita (Natura 2000 –verkosto) (Ilmonen ym. 2001).

Lintudirektiivi on osa Euroopan yhteisön keskeistä luonnonsuojelusäädöstä. Lintudirektiivin yleistavoite on ylläpitää tietyt lintukannat sellaisella tasolla, joka vastaa ekologisia, tieteellisiä ja sivistyksellisiä vaatimuksia. Lintudirektiivin liitteessä I luotellaan yhteisön tärkeinä pitämät lajit, joiden suojelemiseksi on osoitettava erityissuojelualueita (Natura 2000 –verkosto) (Directive 79/409/EEC 2003).

9.7 Äänimaisematutkimus (Helena Tormilainen)

Äänimaisemalla tarkoitetaan usein ääniympäristöä, jolla on kuulija, ääniympäristön kokija ja se on kuultavien tai mitattavissa olevien äänten muodostamaa ympäristöä.

Ääniympäristön muodostavat jonkin paikan akustiset ilmiöt.

Äänimaisematutkimus ottaa mukaan akustisen kokemuksen, joka on sidoksissa aikaan ja paikkaan.

Melu on joko tietyn desibelirajan ylittävää tai meteliksi koettua häiritsevää, usein jopa haitallista ääntä.

Hiljaisuus sisältää miellyttäviä, yleensä hiljaisia, mutta joskus voimakkaitakin ääniä, kuten esimerkiksi kosken pauhu.

Perusäänet ovat ääniä, joita ei yleensä kuunnella tietoisesti, vaan ne muodostavat taustan muiden äänten havaitsemiselle. Perusääniä ovat muun muassa liikenteen humina ja tuulen kohina.

Akustinen horisontti kuvaa sitä, miten kaukaa ääniä on mahdollista kuulla (Uimonen 2006). Se on eri paikassa kuin saman maiseman visuaalinen horisontti. Akustinen horisontti koostuu useista toisistaan erottuvista äänimerkeistä (Englund 2004, s. 17-18). Meluisa liikenne voi rajoittaa kadunvarrella hiihtelijän akustisen horisontin hyvinkin suppeaksi, kun taas erämaisella ladulla voi kuulla tuulenpuuskan kohahtavan kaukana puiden latvuksissa. Kuuloon perustuvan havainnoinnin kannalta on tärkeää pystyä erottamaan äänet toisistaan.

Hifi-käsitteellä kuvataan ympäristöä, jossa äänet erottuvat selkeästi eli äänimaisema on hyvin todenmukainen.

Lofi-ympäristössä äänet peittyvät toistensa alle ja sekoittuvat toisiinsa.

Äänisignaaleilla tarkoitetaan tietoisesti kuunneltavia ja merkityksellisiä ääniä (Uimonen 2006). Signaalit viestittävät jostakin, esimerkiksi hiihtohissien kolina niiden käynnissä olosta, koiravaljakon ulvonta valmistautumisesta lähtöön tai kellonsoitto messun alkamisesta kappelissa. Sama ääni voi paikasta riippuen olla joko perusääntä tai signaali.

Paikallinen tunnisteääni, äänitunnus, on alueelle ominainen ja alueen asukkaille tärkeä ääni. Ääni rakentaa yhteisöllisyyttä, mutta toisaalta melu hajottaa sitä (Uimonen 2005, s. 33). Matkailukohteen äänimaisemalle tunnusomainen ainutlaatuinen ääni voi muodostua matkailijoille visuaalista maamerkkiä vastaavaksi akustiseksi maamerkiksi.